

ROSTRA ECONOMICA

INHOUD

	pag.
Ter nagedachtenis H.K.H. Prinses Wilhelmina	1
De eerstejaars ten geleide	2
De economische gevolgen van ontwapening	3
Economie in 16 tekeningen	5
Voor minder begaafde studenten	6
Nog een referendum	6
Landbouwpijn	7
Consumeren met aandacht	14
S.E.F. Mededelingen	16

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 71 79 15

K. DE POUS

Econ. Drs

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE

DIEPENBROCKSTRAAT 18

Telefoon: 71.55.88

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE
FACULTEIT VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie: M. Fase, B. F. van Ittersum, P. C. Maljers, J. J. Meltzer,
R. Schöndorff, P. Stek

Gelieve stukken voor de redactie bestemd te zenden aan:
M. Fase, Spaarndammerdijk 265. - Voor advertenties wende
men zich tot: A. H. M. Cavadino, Zomerdijkstraat 6, Amsterdam.

Het is ons een behoefte Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Wilhelmina met enige woorden te gedenken.

Daar is op deze plaats alle aanleiding toe. Als Nederlanders zijn wij getroffen door het heengaan van een geliefd vorstin, met wie wij ons bovendien met meer banden, dan louter het staatsburgerschap, verbonden gevoelden. En dan denken wij vooral aan het goede hart, dat Hare Koninklijke Hoogheid heeft willen toedragen aan het hoger onderwijs en in het bijzonder aan onze universiteit en onze faculteit.

Hiervan is wel duidelijk gebleken op vrijdag 9 september 1938 bij gelegenheid van de erepromotie van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina tot doctor honoris causa in de economische wetenschappen. Het maakte de cursus 1937—1938 tot een zeer belangrijk jaar voor de toen nog jonge en jongste faculteit.

Dramatische gebeurtenissen wierpen hun schaduw vooruit, hoewel niemand kon vermoeden, dat luttele jaren later promotor, rector-magnificus,

Prof. Mr. Dr. H. Frijda ten offer zou vallen aan een geweld, waartegen Hare Majesteit zich zo met alle kracht heeft verzet.

De studenten missen een persoonlijke herinnering aan de erepromotie van 1938 en daarom mogen nog eenmaal in dankbaarheid worden herhaald de woorden van Hare Majesteit, sprekende van onze economische faculteit: „Trotsch ben ik er dus op haar thans de mijne te mogen noemen en door haar deel te hebben aan een Universiteit, die steeds moge blijven, wat zij thans is: een roem voor ons land en een parel in de kroon van Amsterdam.”

Wij houden haar nagedachtenis in hoge ere.

Redactie.

De eerstejaars ten geleide

Het is speciaal tot U, eerstejaars, dat het Bestuur van de Studievereniging der Economische Faculteit van de Universiteit van Amsterdam zich richt.

Is het immers niet zo, dat U balanceert op de drempel van diepe duisternis en economisch licht, van volstrekte onwetendheid en onvolstreekte kennis? Een juiste voorstelling van de taken en plannen van Uw Studievereniging zal U helpen deze drempel zonder struikelen te overschrijden.

Welnu dan, als eerste taak ziet de S.E.F. de voorlichting van de eerste-jaars over de ins and outs, de ups and downs van de studie. Hiertoe is een soort patroonaatsysteem in het leven geroepen, waarvan de eerste bijeenkomst 5 november j.l. in het Brouwerswapen heeft plaats gehad. Mocht U hiervoor nog belangstelling hebben zoekt dan contact met het Bestuur.

Het dringend noodzakelijke contact en begrip tussen hoogleraren en studenten wordt door het Bestuur gekweekt en gevoerd door jaarlijkse bezoeken, die door Uw Bestuur bij de professoren worden afgelegd; hier worden problemen i.v.m. de studie, werking, practica, literatuuropgaven etc. besproken. Veel begrip heeft de S.E.F. ook gevonden bij het Faculteitsbestuur, waarmee over vele delicate problemen constructieve gesprekken gevoerd werden, die in sommige gevallen in door studenten verzochte wijzigingen resulteerden.

Tevens is vorig jaar een Civitas-commissie opgericht teneinde algemeen gevoelde problemen op studiegebied interfacultair op te lossen; hierin speelt ook de S.E.F. een belangrijke rol.

In het voorjaar vindt de viering van de S.E.F.-diëts plaats. Op deze heugelijke dag zal de S.E.F. haar 40-jarig bestaan ge-

denken; de leden zullen worden toegesproken door bekende nationale en internationale grootheden en na afloop in het Brouwerswapen besproeid met geestrijk vocht. Daar ook de professoren van hun belangstelling getuigen, is dit een prettige gelegenheid Uw hoogleraren eens in een ander licht te zien.

Tijdens enkele binnen- en buitenlandse excursies zal worden getracht de band tussen de leden en de blik op het bedrijfsleven te vernauwen, resp. te verruimen. Vorig jaar werden succesrijke excursies ondernomen naar de AKU, de Staatsmijnen, de E.E.G. en de E.G.K.S.; dit jaar staan de Amstelbrouwerij, Unilever en West-Berlijn op het programma. Ook overweegt het Bestuur enkele lezingen te houden, waar „buitenlandse” hoogleraren en industriëlen van hun visies kunnen getuigen.

Tenslotte zij U gewezen op de uitgave van de S.E.F., het periodiek *Rostra Economica*, dat U als lid toegezonden krijgt. De redactie, samengesteld uit bekende lieden, staat borg voor de lezenswaardige inhoud.

Verder bestaat de mogelijkheid voor economen in de zomervakantie in het buitenland praktisch werk te verrichten. Een internationale economenorganisatie, A.I.E.S.E.C., stelt U in staat in concrete vorm de gedachten en idealen van de internationale samenwerking te belijden.

Deze en andere activiteiten zullen dit jaar Uw Bestuur bezighouden, in de hoop, dat zij U in nader contact met studie en studiegenoten vermogen te brengen.

Van U, eerstejaars, wordt echter belangstelling en activiteit bij deze manifestaties verwacht. Dat dan succes verzekerd is, lijkt een overbodige opmerking.

F. Stubenitsky, S.E.F. Voorzitter

De economische gevolgen van ontwapening

Een ontwapenend rapport van de Verenigde Naties

In opdracht van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties hebben tien kopstukken van de economische wetenschap zich onlangs gezamenlijk verdiept in het economische en sociale aspect van de ontwapening. Hoewel de groep was samengesteld uit afgevaardigden van kapitalistische, communistische en ontwikkelingslanden zijn de resultaten van hun onderzoeken en de daaraan verbonden conclusies door alle deelnemers onderschreven. Dit opmerkelijke resultaat werd gepubliceerd onder de titel "Economic and Social Consequences of Disarmament".

Vooral in de kapitalistische landen hoort men nogal eens de mening verkondigen, dat de versterking, die ontwapening in het economisch leven brengt, van ernstige aard zal zijn. Als gevolg hiervan verklaart de communistische wereld de agressieve bedoelingen van het Westen mede uit de grote belangen van de oorlogsindustrie voor de kapitalistische economie.

De belangrijkste en tevens meest opmerkelijke conclusie van het rapport is nu, dat deze opvatting door alle deskundigen resoluut naar het rijk der fabelen verwezen wordt.

De situatie van het ogenblik

Uit het cijfermateriaal, dat van alle kanten werd opgevraagd om een indruk te verkrijgen van de omvang der militaire uitgaven bleek, dat de wereld hiervoor jaarlijks ongeveer 120 miljard dollar neertelt. Vijf en tachtig procent hiervan komt op rekening van zeven landen; de uitgaven van de ontwikkelingslanden bedragen ongeveer ééntiende van die der kapitalistische wereld. Voor de meeste landen belopen de uitgaven voor het militaire apparaat 1 tot 5 % van het bruto nationaal product, voor enkele grotere landen 5 tot 10 %.

Het tweede punt van belang is, te weten, hoeveel arbeidskrachten bij de defensie betrokken zijn. Welnu, men heeft becijferd, dat de wereldlegersterkte ongeveer 200 miljoen is. In het totaal zijn 50 miljoen mensen bij de oorlogsproductie betrokken. De militaire productie is sterk geconcentreerd in een klein aantal industrietakken zoals munitie, elektrische apparatuur, transportmiddelen-industrieën,

Voor de overige industrietakken heeft de militaire vraag weinig betekenis in verhouding tot de totale vraag. De oorlogsindustrie is bovendien vaak nog regionaal geconcentreerd.

Het spreekt van zelf, dat hiermede slechts een ruwe benadering van de werkelijkheid gegeven wordt. Toch heeft men zo een inzicht in de hoeveelheid productieve krachten, die bij totale ontwapening vrij zullen komen.

De omschakeling

De middelen, die bij ontwapening vrijkomen zullen voor vreedzame doeleinden worden aangewend, afgezien van een eventuele bijdrage voor een internationale politiemacht. Ten aanzien van de noodzakelijke omschakeling wordt in het rapport onderscheid gemaakt tussen die in communistische, kapitalistische en ontwikkelingslanden.

De communistische planners zijn van mening, dat de conversie voor hen geen probleem oproept; zij behoeven slechts een — vrij onbelangrijke — correctie aan te brengen in de bestaande plannen. De wijziging in de allocatie is met één pennestreek voltooid. Het handhaven van de effectieve vraag voor het handhaven van full-employment, is slechts een kwestie van juist plannen, aangezien behalve de productie-omvang van militaire goederen ook die van consumptie- en investeringsgoederen door de Centrale Overheid bepaald worden.

Anders ligt dit probleem voor de vrije, kapitalistische stelsels. Ook hier is de invloed van ontwapening op de effectieve vraag en daarmee op de werkgelegenheid afhankelijk van de doeleinden, waarvoor de middelen worden aangewend. De omvang van de totale investeringen en de consumptie zijn echter niet van bovenaf vastgesteld en kunnen slechts indirect beïnvloed worden.

Wenst de Overheid zijn uitgaven op het bewapeningspeil te handhaven, dan moet er bij herallocatie op gelet worden, dat de werkgelegenheid niet kleiner wordt. Reduceert daarentegen de Overheid zijn uitgaven, dan zal hierna een belastingverlaging moeten volgen, die de particuliere investeringsneiging vergroot en de consumptieve vraag stimuleert (verlaging van de indirecte belasting of van de inkomstenbelasting der laagste inkomensgroepen). Wanneer men bovendien denkt aan de mogelijkheden tot correctie door middel van monetaire maatregelen: beïn-

vloeding van de rentevoet en de meer directe creditcontrole, dan behoeft ontsporing, naar het oordeel der rapporteurs, niet te worden gevreesd; dit te meer, daar gelijksoortige omschakelingen van veel groter omvang zoals die na de Tweede Wereldoorlog en de Koreaanse Oorlog zonder noemenswaardige moeilijkheden verlopen zijn.

Voor de onderontwikkelde gebieden zijn de problemen weer van geheel andere aard. De wapenproductie is hier van geringe betekenis. De ontwapening der grote mogendheden evenals de liquidatie van strategische voorraden zullen echter een nadelige invloed hebben op de grondstoffen-export dezer landen. Een reden te meer voor de „rijke“ landen om hulp te bieden.

Het rapport concludeert, dat naast de economische ook de technische omschakeling geen bijzonder probleem biedt. Omscholing van arbeidskrachten en aanpassing van het technisch productie-apparaat zullen geld kosten maar geen onoverkomelijke moeilijkheden vormen. De ervaring leert, dat slechts voor een gering percentage beroepsmilitairen omscholing noodzakelijk is. De omschakeling van de productie kan zelfs veelal binnen één bedrijf plaats vinden: van tanks naar tractoren, van militaire naar civiele vliegtuigen en schepen en van militair-elektronische naar burger-televisie-apparatuur etc..

Prof. Leontief berekende de gevolgen voor de werkgelegenheid in de Verenigde Staten, onder de veronderstelling dat de militaire uitgaven geheel worden vervangen door uitgaven voor de andere goederen en diensten, in verhouding tot hun totale vraag in 1958¹⁾. In het totaal komen, volgens deze berekeningen, 4,5 miljoen arbeidskrachten vrij (1,3 uit de industrie, 2,5 uit het leger en 0,7 ambtenaren) of ongeveer 7% van de totale werkende bevolking. Zij zullen, op 600.000 man na, kunnen worden opgenomen in de expanderende industrieën. Om dit verschil weg te werken zou een stijging van 1% van de overheids- en privé-uitgaven gedurende de overgangstijd noodzakelijk zijn. Ook voor Engeland zijn dergelijke berekeningen gemaakt²⁾.

De Wensenlijst

Tenslotte heeft ieder land een prioriteitenlijst opgesteld voor de besteding van de vrijgekomen middelen. Zoals wij reeds zagen moet men bij de bestemming van de middelen rekening houden met de invloed, die hierdoor wordt uitgeoefend op

het economisch evenwicht. Het tweede deel van het rapport bevat de reacties der verschillende landen en het is interessant, hier de wensenlijsten te vergelijken.

Alle niet al te arme landen willen in de eerste plaats graag de kampioenen der hulpverlening aan onderontwikkelde gebieden zijn. Rusland denkt daarnaast speciaal aan de verhoging van het consumptiepeil (maar hiertoe moeten eerst de investeringen verhoogd worden)³⁾ en Amerika aan sociale investeringen.

Het antwoord van de Nederlandse Regering komt met een voor ons bijzonder aangename verrassing: zij stelt voor, de inkomsten- en loonbelastingopbrengst met 700 mln. gulden te doen verlagen als gevolg van het wegvallen der defensie-uitgaven (1 mrd gulden). Van het restant wordt volgens dit plan 200 mln gulden geïnvesteerd (onderwijs, wegen, waterwerken) en voor 100 mln gulden steun verleend aan de onderontwikkelde gebieden. De gehele omschakeling brengt ook Nederland niet in grote moeilijkheden.

Conclusie

Zo heeft dus de economische wetenschap op werkelijk ontwapenende wijze zijn bijdrage geleverd. De rapporteurs hebben hen, die tot nu toe volhielden, dat ontwapening gelijk staat met economische crisis, op overtuigende wijze de mond gesnoerd. Dit betekent natuurlijk niet, dat nu maar onmiddellijk de witte vlag gehesen kan worden. Het ontwapeningsvraagstuk heeft buiten het economische, spijtig genoeg, nog vele andere belangrijke aspecten. Wij denken slechts aan de — kwantitatief niet meetbare — invloeden van de militaire pressie-groepen in Oost en West en citeren tenslotte met instemming het rapport van het Amerikaanse Disarmament Agency⁴⁾: "The chief obstacles would be political resistance rather than deficiencies in our economic knowledge."

B. F. van Ittersum

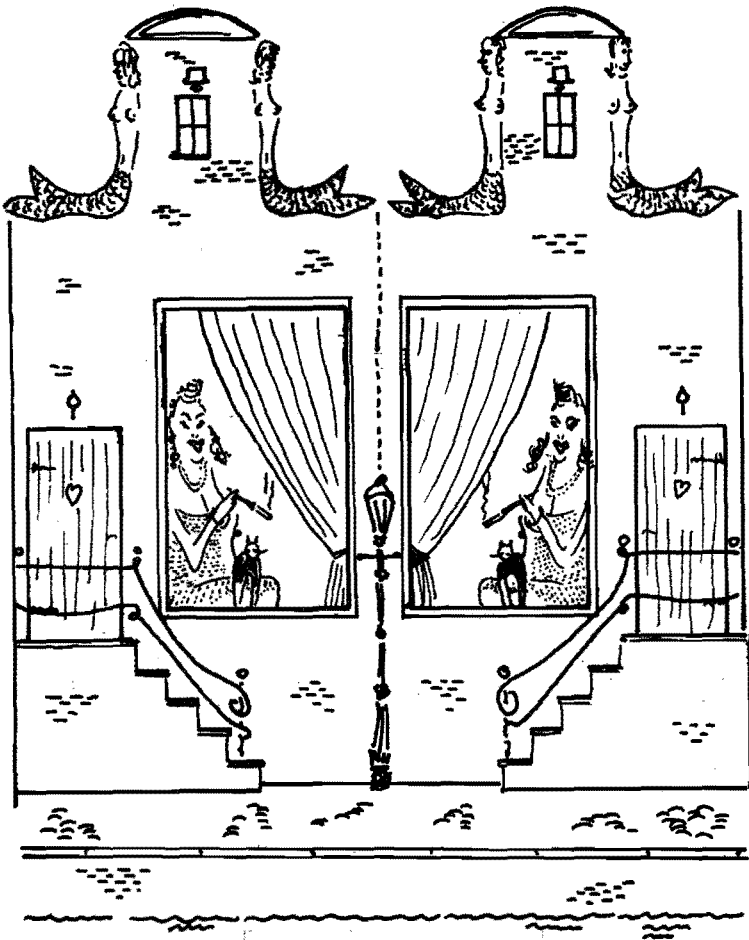
¹⁾ W. Leontief and M. Hoffenberger, The economic aspects of disarmament, Scientific American vol. 204, no. 4.

²⁾ Prof. J. R. N. Stone, Cambridge.

³⁾ Zie Rostra Economica, juli 1962.

⁴⁾ Zie: G. Piel, Can our economy stand disarmament?, The Atlantic, sept. 1962.

window dressing

of: Volkomen symmetrisch duopolie

Voor minder begaafde studenten

In „Orbis Economicus“, het Mededelingenblad van de Kring van Amsterdamse economen, lezen wij van de hand van de Voorzitter van onze Faculteit, Prof. G. Th. J. Delfgaauw, het volgende: „In verband met art. 59, lid 3, van de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs beraadde de Faculteit zich voor elk der examens omtrent de „studieduur zoals deze in den regel het meest gewenst is“.

Besloten werd in de samengestelde studieregelingen terzake de volgende aanwijzingen op te nemen:

voor het candidaatsexamen: 3 jaar

voor het baccalaureaats-examen: 1/2 à 1 jaar na het candidaatsexamen

voor het doctoraal-examen: 2 1/2 à 3 jaar na het candidaatsexamen

voor het accountants-examen: 3 jaar na het doctoraal-examen.

Een goede en voor een begaafde student haalbare studietijd zou er als volgt uitzien: vóór het candidaatsexamen 2 collegejaren plus één „vrij“ studiejaar, daarna voor het doctoraal-examen hetzelfde, zodat de totale studie dan zes jaren zou beslaan. Een langere studieduur is niet gewenst en, in normale gevallen en bij een behoorlijke studieaanleg, niet nodig.

Ook in het Jaarboek treffen wij deze cursus voor het eerst gegevens inzake de **studieduur** onder het hoofd „Indeling der studie“.

Wij voelen ons geroepen enige kanttekeningen te plaatsen bij het voorgaande. Wij willen ons daarbij beperken tot de aspecten van de studie na het candidaats-examen, aangezien de studie tot en met het candidaats-examen eenvormig geregeld is en geen ruimte laat voor individuele variatie.

Wij vragen ons af welke criteria de Faculteit hanteert als zij spreekt van een

„goede“ studietijd en een „begaafde“ student.

Is het stellen van een studieduur van 6 jaar als een aansporing bedoeld in de overtuiging dat het er dan toch wel 7 of 8 worden?

Eenzijds wordt erop aangedrongen terwille van de vorming aan het studentenleven deel te nemen, anderzijds wordt de daartoe benodigde tijd blijkbaar niet in de studieduur verdisconteerd.

Men mag niet uit het oog verliezen dat naast het eventueel vermeende „aansporingseffect“ nadelige neveneffecten optreden. Niet slechts conflicten met de omgeving zijn mogelijk — in casu met ouders en werkgevers —, ook materiële schade kan veroorzaakt worden: Overheidsinstanties, t.w. het Ministerie van O.K. & W. (beurzen) en het Ministerie van Defensie baseren zich op deze 6 jaar en hanteren deze studieduur als normaal.

Het merendeel der studenten zal, om enigszins aan deze „norm“ te kunnen voldoen, een minimumprogramma moeten afjakkeren. Is dat intellectuele vorming of vakschoolonderwijs?

Hoe kan men bij een veelheid van volstrekt ongelijksoortige grote tentamens, kleine tentamens en keuzevakken een ongewogen gemiddelde geven?

Er bestaat werkelijk verschil in voorbereidingstijd tussen „waarde en resultaat“ groot, en „algemene theorie der staathuishoudkunde“ groot; tussen „arbeidsrecht“ of „belastingrecht“ en „statistische analyse“.

Juister zou het zijn om door bevordering van de efficiency van de studie (b.v. werkgroepen voor het doctoraal o.l.v. „tutors“) de mogelijkheid te scheppen in 6 jaar de studie te voltooien, zonder aan een minimumprogramma gehouden te zijn.

R. Schöndorff

Nog een referendum

Het houden van een referendum schijnt steeds meer in zwang te komen. Dit blijft niet alleen beperkt tot de zuiver politieke sfeer; ook andere kringen zoeken er soms hun heil in.

Gedurende de afgelopen zomer werd een 32-tal studenten gevraagd hoe zij vijf gegeven doelstellingen van economische politiek zouden rangschikken. Het volgende tabelletje geeft enig idee van hun opinie.

	I	II	III	IV	V
evenwichtige snelle groei	16	7	4	4	1
volledige werkgelegenheid	6	10	10	5	1
prijsstabiliteit	6	6	6	8	6
gelijkmatige inkomensverdeling	2	5	10	6	9
betalingsbalans-evenwicht	2	4	2	9	15

Achter deze cijfers liggen nog een paar interessante bijzonderheden. De 32 deelnemers vertegenwoordigen 12 landen, variërend van het economisch hoogontwikkelde Amerika en de zogenaamde Socialistische Naties tot een gebied als Tunesië, Nigeria of Pakistan.

De Socialisten waren unaniem van mening dat een snelle economische groei de voornaamste economisch-politieke doelstelling vormde. De zogenaamde onderontwikkelde aarzelden tussen snelle groei en volledige werkgelegenheid als primair oogmerk van de economische politiek. Bij de rest viel geen eenvormigheid te bespeuren.

Interessant is ook dat bijna alle West-Duitse deelnemers de eerste plaats toekenden aan stabiele prijzen. De sterke autarkische neiging van de landen van achter het IJzeren Gordijn wordt geïllustreerd door het socialistische prioriteitschema. Eenstemmig waren ze van mening dat voor betalingsbalans-evenwicht slechts een laatste plaats behoefde ingeruimd te worden. De Engelsen hadden hiervoor de vierde plaats gereserveerd. Bij de overige Westerse deelnemers warden de voorkeuren zo genuanceerd als denkbaar is.

M. Fase

Landbouwpijn

I. INLEIDING

Het is een bekend, maar daarom niet minder merkwaardig verschijnsel, dat de onderontwikkelde landen gekenmerkt worden door een laag voorzieningsniveau vooral op het gebied van de voedselproductie, maar dat deze landen toch per saldo voedsel exporteren, teneinde te kunnen betalen voor hun invoer van industriële producten. Aan de andere kant komen deze voedselexporten in de industriële landen terecht, waar men echter al een hoog voorzieningsniveau heeft en waar allerwege het probleem rijst van oververzadiging en overproductie met betrekking tot voedingsmiddelen.

In dit artikel zal worden gepoogd iets nader in te gaan op de moeilijkheden die aan het huidige handelspatroon ten grondslag liggen. Vooreerst zal de agrarische situatie in de V.S. en in W.-Europa geschetst worden met een beoordeling van de wijze waarop men de problemen denkt op te kunnen lossen. Daarna zal aan de gevolgen hiervan voor de handelsmogelijkheden van de ontwikkelingslanden enige aandacht worden geschonken.

II. DE VERENIGDE STATEN

II. 1. De huidige situatie

Het is één van de doelstellingen van de Amerikaanse landbouwpolitiek, dat de efficiënte landbouwer in staat moet zijn een inkomen te verwerven vergelijkbaar met inkomen verdiend door soortgelijke produktiemiddelen en voor gelijke inspanning in de niet-agrarische sector. De bijzondere situatie in de agrarische sector, inelastische vraag en aanbod, grote prijzen dus inkomensfluctuaties hebben geleid tot overheidsingrijpen, direct en indirect, in het prijsvormingsproces voor landbouw-

producten in ruime zin. Toch kan men niet zeggen dat de inkomens van de boer als gevolg van deze politiek gelijke tred houden met de inkomens elders. Het mediaan gezinsinkomen van de stadsbevolking bedroeg in 1960 \$ 5911, \$ 5620 voor de niet-agrarische bevolking ten plattelande en \$ 2875 voor de agrarische bevolking.

Het gemiddeld agrarische inkomen kan in beginsel worden verhoogd door 1) hogere prijzen, 2) vergrote productie en 3) vermindering van het aantal werkers in de landbouw.

In de V.S. was er over de periode 1950-'60 nagenoeg geen verandering in de voedselconsumptie per hoofd, alhoewel het gemiddeld beschikbare reële inkomen met ca. 20% toenam. Daarbij daalde het binnenlands verbruik van de 'nonfood farmproducts' — vln. fibre, vetten, oliën en tabak — met een vijfde. Resultante van beide ontwikkelingen: consumptie per hoofd van alle agrarische producten was in 1959-'60 ca. 4% lager dan 10 jaar geleden. De totale uitgaven voor voedsel zijn gestegen in dezelfde periode van \$ 40 tot \$ 60 miljard. De opbrengsten voor de boer bleven constant: rond \$ 20 miljard. Het verschil is opgesoupeerd in hogere kosten voor transport, verwerking, verpakking en distributie. Daar de index van de kosten van levensonderhoud steeg verslechterden de "terms of trade" voor de agrarische sector met 20%.

Hoewel hier slechts totaalcijfers gegeven zijn, waarbinnen uiteraard verschuivingen in diëet zijn opgetreden, is het duidelijk dat de produktie voor de binnenlandse consumptie bepaald niet gestimuleerd moet worden. De produktie dient te groeien evenredig met de bevolking.

Het is echter in beginsel mogelijk produktie-overschotten te exporteren. De

V.S. zijn de grootste landbouwexporteurs ter wereld. De agrarische export bedroeg in 1961 \$ 5 miljard, d.i. $\frac{1}{4}$ van de totale export. De halve tarwe- en katoenproductie wordt geëxporteerd. Het exportaan-deel van rijst en erwten is nog groter, van soyabonen en talk is het $\frac{2}{5}$ van de output.

De V.S. zijn er zich echter van bewust dat men in het buitenland aarzelend staat om ten aanzien van landbouwprodukten een vrije handel toe te staan. Integendeel de tendens naar protectie wordt sterker, vooral in Europa. Desondanks rekent men voor 1967 op een stijging van de agrarische export met 10 % over het niveau van 1961.

Resumerend verwacht men aldus een totale vraagtoeneming voor binnenlands verbruik en voor export van 10 à 12 %.

Daarbij verwacht men — aangenomen althans dat er niet ingegrepen wordt — dat de produktie in 1967 met 25 % zal zijn toegenomen. Dit is zowel ten gevolge van vergroting van het areaal als van de verhoging van de produktiviteit. Het zal duidelijk zijn, dat onder dergelijke omstandigheden het prijsniveau ineen zal storten en dat dit dus ook het inkomen der boeren zal aantasten.

II. 2. Perspectief

Gegeven de fabuleuze uitbreiding van het produktievermogen in de agrarische sector en de vrij inelastische afzet is het evident, dat er maatregelen getroffen moeten worden om het agrarisch inkomen veilig te stellen. Een extra complicatie rijst als gevolg van de omstandigheid, dat de Amerikaanse overheid over de jaren een deel van de oogst heeft opgekocht en opgeslagen om aldus het agrarisch prijspeil te steunen. De argumenten voor het handhaven van extra voorraden zijn:

1. een buffer te vormen voor schommelingen in de produktie, als gevolg van weersinvloeden;
2. om het hoofd te kunnen bieden aan extra vraag als gevolg van de internationale toestand, hongersnood of natuurramp;
3. uit defensie-overwegingen.

De huidige voorraden zijn echter te hoog om aan de bovengenoemde eisen te voldoen. De kosten voor het aanhouden van deze voorraden belopen thans ca. \$ 1 miljard per jaar.

Teneinde deze voorraden te kunnen verminderen heeft de Amerikaanse regering het nodig geoordeeld een produktiebeperkingsprogramma op te stellen dat er op gericht was de produktie gedurende enkele jaren te doen dalen beneden de verwachte consumptie. Over de methode

om de produktie te beperken is men het echter niet eens geworden. De regering meende dit te kunnen bereiken door een rigoureuze teeltbeperkingsprogram. Daarentegen is de American Farm Bureau Federation van mening dat een gelijk resultaat bereikt kan worden door geleidelijke verlaging van de prijssteunmaatregelen tot het punt waarop er geen prikkel meer is tot produktie-uitbreiding. De inefficiënte producenten zouden aldus uit de markt gedrukt worden. Deze politiek is, zij het niet op consequente wijze, zonder succes onder Eisenhower toegepast.

De ironie van het gehele landbouwsubsidiebeleid is, dat de rijke boeren er veel meer profijt van trekken dan de arme, voor wie de landbouwsteun eigenlijk bedoeld was, een verschijnsel, dat niet alleen voor Amerika geldt, maar b.v. ook voor Nederland.

Zoals bekend heeft het Huis van Afgevaardigden het regeringsprogram verworpen, deels door taktische blunders van Kennedy, deels door toedoen van het Farm Bureau (met 1,6 miljoen leden de grootste boerenorganisatie), dat zich tot het uiterste verzet heeft tegen de voorgestelde teeltbeperking en controle, die inderdaad verder ging dan ooit tevoren. Inmiddels is wel een verknipt afgietsel door het Congres goedgekeurd. Het is echter niet te verwachten, dat daarmee de gevreesde overproduktie binnen afzienbare tijd tot het verleden zal gaan behoren. Hoewel het aantal zelfstandige boeren van jaar tot jaar kleiner wordt — de boerenbevolking is reeds afgenomen tot minder dan 10% van de totale bevolking —, is de politieke invloed van deze groep nog zeer aanzienlijk, mede dankzij een ongelukkig kiessysteem, dat in hun voordeel werkt. Dit vertraagt een broodnodige, snelle sanering van de agrarische sector. Een zeer sterke afvloeiing van krachten uit de landbouw is nodig om de stijging van de arbeidsproduktiviteit — met 80 % over de laatste 10 jaar — te compenseren. Politiek gezien is daarom het recente, ook in Nederland bekend geworden, Billie Sol Estes-schandaal niet zonder betekenis: het verhoogt de argwaan!

III. EUROPA

III. 1. De huidige situatie.

De produktie-consumptiebalans in Europa kan wellicht het eenvoudigste worden geïllustreerd met bijgaand staatje aangevend de zelfverzorgingsgraad in de EEG nu, en na eventuele toetreding van Groot-Brittannië, Denemarken, Noorwegen en Ierland.

CENTRALE DIRECTIE DER PTT

Bij de Hoofddirectie Financiële en Economische
Zaken kunnen worden geplaatst

JONGE ECONOMEN

die na een opleiding zullen worden tewerkgesteld
in functies op het terrein van de administratieve
automatisering, organisatie en efficiency, budget-
tering, marktonderzoek e.a.

Er bestaat zowel behoefte aan medewerkers die
zich aangetrokken gevoelen tot het wetenschap-
pelijk voorbereidende werk als aan anderen die
kunnen worden belast met werkzaamheden in het
vlak van de praktische uitvoering.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt.

Sollicitaties te richten aan de hoofddirecteur
Financiële en Economische Zaken - Centrale
Directie der PTT, Kortenaerkade 12 te
's-Gravenhage.

TABEL II. Zelfvoorzieningsgraad in procenten.

	DE ZES	DE TIEN
Granen	85,1	76,9
broodgranen	94,1	80,4
voedergranen	78,1	74,4
Rijst	84,4	74,2
Suiker	89,9	67,3
Verse groenten	103,7	99,6
Fruit	83,0	74,1
citrusvruchten	39,6	33,1
Vlees	94,4	95,7
rundvlees	91,5	93,6
varkensvlees	100,6	111,9
schapenvlees	98,5	57,5
slachtpluimvee	91,7	95,7
Eieren	90,3	97,3
Kaas	100,1	97,3
Boter	101,2	79,4
Oliën en vetten	41,1	—

De index van de totale landbouwproductie in de EEG is in de eerste drie jaren van de Markt gestegen met 11 %, bij een bevolkingsgroei van 4,3 %. Er treden in het consumptiepatroon wijzigingen op. Het verbruik per hoofd van de bevolking van tarwe en aardappelen is gedaald, waartegen vooral het verbruik van eieren, vlees en kaas vrij sterk is toegenomen. De zelfverzorgingsgraad voor deze laatste produkten ligt echter nu reeds hoog.

Onlangs pogingen van de nationale regeringen om de inkomens der boeren te verhogen kan men niet zeggen, dat deze politiek, evenals in Amerika, veel resultaat heeft opgeleverd. Nog steeds is een belangrijke achterstand te constateren van de agrarische inkomens in vergelijking tot de niet-agrarische. Tabel III geeft hiervan een indicatie.

TABEL III. BNP per hoofd van de beroepsbevolking in de landbouw in procenten van het BNP per hoofd van de totale beroepsbevolking.

	1953	1959
Duitsland	52	52
Italië	65	59
Nederland	84	86
Oostenrijk	51	40
Gr.-Britannië 1)	108	97
V.S.	55	46
Canada	55	46

1) incl. visserij

De landbouwbesluiten van januari 1962 hebben het begin ingeluid van een nieuw Europees landbouwbeleid. In essentie berust het overeengekomen systeem op handhaving van een intern prijsniveau, dat een voldoende inkomen voor de boer moet garanderen. Tot 1970 krijgen de EEG-landen gelegenheid hun prijspeil aan te passen aan elkaar. Dit uniforme prijsniveau in de EEG wordt van de buitenland markt geïsoleerd d.m.v. een, naar het zich laat aanzien, hoog buitentarief. Dit systeem, intern hoog prijsniveau, dat globaal gesproken reeds van toepassing was in Continentaal Europa, zal, indien Engeland toetreedt, ook daar gelden.

De Britse politiek in landbouwzaken is essentieel anders geweest, n.l. een van openstelling voor wereldmarktprijzen met, zonodig, aanvulling van het agrarisch inkomen uit de schatkist. Te oordelen naar Tabel III heeft dit systeem een gunstige invloed gehad op de efficiency van het Britse boerenbedrijf. In Engeland is de drang tot inkrimping en rationalisatie van het boerenbedrijf sterk geweest. Op het continent heeft men algemeen een veel hoger percentage van de beroepsbevolking dat nog in de landbouw werkzaam is, zie Tabel IV.

TABEL IV. Aandeel der beroepsbevolking werkzaam in de landbouw (in %).

Ierland	36	Duitsland	14
Italië	30	België	10
Frankrijk	25	Nederland	10
Denemarken	24	Gr.-Britannië	4
Luxemburg	20		

Het is echter zeer wel mogelijk dat het Britse systeem, a.g.v. de grote omvang van de landbouwsector, op het Continent niet toepasbaar is uit financieel oogpunt. De druk op de schatkist zou dan wellicht te groot worden. Politiek gezien is het te prefereren de belasting te laten betalen in de vorm van hoge prijzen boven een directe afdracht aan het Rijk!

Hoewel dus erkend zij, dat het huidige Europese landbouwbeleid misschien onmogelijk anders opgezet zou kunnen worden, mag dit ons toch niet de ogen doen sluiten voor de mogelijke implicaties hiervan. Handhaving van het huidig kunstmatig hoge landbouwprisppeil vermindert de drang tot inkrimping van het aantal landbouwbedrijven, te meer daar, vooral voor de Franse landbouw, extra-afzetmogelijkheden geschapen worden in Engeland: een duidelijke handelsverlegging van de traditionele Commonwealth-import naar Frankrijk. Gelet hierop is de starre politiek, vooral van Franse zijde, best te begripen: Engeland moet onder het juk door.

III. 2. Perspectief

Het lijkt geen boude bewering te stellen dat W.-Europa zich zal gaan ontwikkelen tot autarkie op agrarisch gebied. Weliswaar wordt nog wel lippendienst bewezen aan het tegendeel, maar de betekenis hiervan mag m.i. verwaarloosd worden. De politieke invloed van het 'groene front' in de verschillende landen is bijzonder sterk. De materie is dermate ingewikkeld geworden dat geen buitenstaander zich aan kritiek wil wagen. De zelfkritiek binnen de landbouw hoeft daarom niet groot te zijn.

De agrarische produktiviteit neemt sterker toe dan de bevolking en dus dan de vraag. De zelfverzorgingsvraag zal daardoor snel het verzadigingspunt bereiken. Het is daarom te verwachten, dat Europa zich op iets langere termijn steeds meer zal ontwikkelen tot agrarische exporteur, een ontwikkeling analoog aan die in de V.S.

IV. DE OPTESOM

Laten wij pogen de ontwikkeling in de V.S. met die in de vergrote EEG te combineren. Wij hebben gezien, dat de V.S. rekenen op de mogelijkheid van exportvergroting. Daarbij is de tendens naar autarkie in Europa thans zeer sterk, hetgeen tot afsluiting van invoer uit derde landen leidt. De agrarische export van de V.S. naar 'de Tien' beliep in 1961 \$ 1,2 miljard waartegenover 'de Tien' slechts \$ 0,4 miljard exporteerden naar de V.S.

Lijkt het niet reëel te veronderstellen — en de onderhandelingen met Engeland vormen de illustratie —, dat zowel Europa als de V.S. op agrarisch gebied autarkisch worden c.q. zijn? Dit impliceert, dat de wederzijdse overschotten waarvan verwacht mag worden, dat ze bij de huidige politiek op korte termijn niet zijn te verminderen, niet meer op de Amerikaanse en Europese markten zijn af te zetten. Het gevolg hiervan is dat een verdere relatieve daling van de wereld-landbouw-prijzen niet te vermijden is, doordat de overschotlanden in toenemende mate zullen willen dumpen in de onderontwikkelde gebieden.

Het officiële Amerikaanse standpunt is dat "food aid can become increasingly effective in linking the tremendous productivity of American farmers to the needs of friendly people". Deze hulp wordt betaald in de eigen zwakke valuta van het ontvangende land, welke gelden dan wederom door de V.S. uitgeleend worden ter financiering van ontwikkelingsprojecten. Men vergeet daarbij gemakshalve de rest van het verhaal n.l., dat voor de uitvoering van deze ontwikkelingsprojecten

materialen nodig zijn, die veelal geïmporteerd worden, welke import in harde (afwezige) valuta betaald moet worden.

Bij het zoeken naar Europese 'toekomstvisies' kan men wellicht beter bij de Fransen te rade gaan, dan bij de Europese Brusselaars. De Franse Minister van Landbouw, Edgar Pisani, gaat er vanuit, dat op de agrarische wereldmarkt onechte schijnprijzen heersen, die de landbouw-economische kostprijzen op geen enkele wijze dekken. Terwijl alle agrarische producenten binnenslands een aangepast prijsniveau handhaven dumpen zij hun overschotten op de wereldmarkt. Deze overschotten acht hij gering: voor tarwe ca. 15 %, voor overige granen 5 %, voor suiker 12 % en voor rundvlees ca. 10 % van de wereldjaarproductie. Desondanks leiden deze relatief kleine hoeveelheden er toe dat het wereldmarktprijsniveau tot op 40 % à 70 % van de feitelijke kostprijs gedrukt wordt. Deze lage prijzen komen ten goede aan die landen, die hun landbouw hebben laten inkrimpen (Groot-Brittannië) of die door mislukte experimenten in moeilijkheden zijn geraakt (Rusland of Communistisch China).

De agrarische producenten subsidiëren aldus beide groepen door de kunstmatig lage prijzen met \$ 6 miljard per jaar. De huidige lage prijzen leiden tot een vermindering van de voedselproductie ondanks het feit, dat vele delen der aarde door honger bedreigd worden. Slechts de rijke industrielanden, die de mogelijkheid hebben toereikende subsidies uit hun industrieproductie voor de landbouw te fourneren, kunnen zich de 'luxe' van een eigen landbouw en de daarmee dikwijls gepaard gaande overschotten permitteren. Tot zover Pisani. Stel dat Pisani economie gestudeerd zou hebben, dan zou hij weten dat bij een zeer inelastische vraag een extra-aanbod van zo'n 10 % bepaald wel een grote prijsval kan veroorzaken. Indien de landbouwproductie door een veel kleiner aantal boeren zou worden voortgebracht zou de zaak helemaal niet gesubsidieerd behoeven te worden. Zijn hele betoog is daarom een slag in de lucht; in politicus slikt men echter dit soort nonsens dikwijls.

Bezien we de zaken vanuit de kant van de ontwikkelingslanden, dan rijst het volgende beeld. Zie tabel V.

De arme landen kunnen slechts weinig exporteren naar de rijke. De importquote, gemeten aan het B.N.P., is voor de V.S. 3 % en voor de E.E.G. 11 %. De exportcapaciteit van de arme landen limiteert de zo noodzakelijke invoer van bouwstoffen voor de eigen ontwikkeling. Indien de rijke landen nu ook nog op voedselgebied en voor bepaalde grondstoffen (katoen b.v.) als aanbieder gaan optreden,

TABEL V. Goederenhandel arme — rijke landen in 1960 (in miljoenen \$)

	totaal	voedsel	grond- stoffen	brand- stoffen	industr. prod.
Import van arme landen	17011	1901	790	377	13943
Export van arme landen	17771	5836	6084	3898	1954
Importsaldo (+)	-760	-3935	-5294	-3521	11989

schrompelt deze handel tussen rijk en arm nog verder in. De arme landen 'mogen' dan alleen nog maar diè specifiek tropische produkten leveren, waarvoor zij een natuurlijk monopolie hebben, en dat zijn er maar enkele.

Het is zeer twijfelachtig of de arme landen met een vergrote landbouwimport werkelijk geholpen worden. Deze import is altijd duurder dan zaad- en pootgoed. Bovendien worden deze landbouwprodukten direct geconsumeerd: van produktieverhoging in de eigen landbouw is aldus geen sprake. De betalingsbalansmoeilijkheden worden nogeens vergroot. De Amerikaanse voedselexport aan arme landen, thans ca. 1/3 van hun totale landbouwexport, wordt in zachte valuta betaald. Na heruitleening loopt de zaak toch vast, zoals is uiteengezet. Per saldo kan het een kwestie van bankbiljettenproductie worden. Men kan deze landbouwprodukten dan beter cadeau doen. Indien in Europa Pisani zijn zin zou krijgen — en het lijkt dikwijls, alsof Frankrijk in de E.E.G. de dienst uitmaakt — is een ombuiging van het huidige beleid voorlopig niet te verwachten. Als Dr. Mansholt pleit — bij herhaling(!) — voor mondiale constructieve landbouwregelingen is hij, helaas, een roepende in de wei. Gemeten naar de resultaten verslechtert de situatie: de boeren — stijfhoofdig zoals bekend — blijven zitten, waar ze zitten.

Men kan zich op het standpunt stellen, dat in de arme landen honger geleden wordt, zodat elk voedseltransport naar die landen per definitie nuttig is. Echter deze voedselinvoer moet betaald worden. Dit wordt zeer moeilijk, indien de rijke landen hun landbouwimport afknijpen, terwijl ook de invoer van industriële produkten uit de arme landen aan vele restricties onderhevig is. Een mooi staaltje hiervan is b.v. het volgende: De V.S. hebben een overproductie van katoen. Ter bescherming van het inkomen der katoenboeren wordt een deel hiervan geëxporteerd met behulp van een exportsubsidie van ca. \$ 42 per baal. Het buitenland verwerkt deze goedkope katoen en verkoopt die textiel naar de V.S. De Amerikaanse textielboer, die de katoen moet kopen tegen de hoge binnenlandse prijzen komt in een slechte concurrentiepositie. De V.S.-regering op haar beurt

stelt voor in de vergadering van het GATT, om de textielimport uit Japan, Hongkong, India en Pakistan met 30 % te mogen beperken. Het argument 'cheap labour'. Dit voorstel is in het GATT goedgekeurd!!

V. Conclusie

De netto-uitvoer van de arme landen bestaat voor 1/3 uit voedsel. De ontwikkeling in de rijke landen is gericht op autarkie. De EEG importquote zal vermoedelijk dalen. De gevoerde agrarische politiek in de rijke landen is er ondanks de vele steun van overheidswege niet in geslaagd de inkomens der boeren gelijkelijk in de welvaartsstijging te doen delen. De agrarische moeilijkheden worden afgewenteld op de consument en in toenemende mate op de arme landen via exportdumping.

De enige oplossing om bij een stagnerende inelastische afzet en een sterk stijgende produktiviteit toch de boereninkomens op peil te houden is een snelle en drastische inkrimping van het aantal boerenbedrijven. Het 'groene front' is echter één van de belangrijkste en sterkste politieke pressiegroepen. De weerstand tegen inkrimping van de boerenstand is zeer groot, deels uit hoofde van emotionele motieven. De huidige ongezonde toestand zal voorlopig wel voortduren ten detrimente van alle betrokkenen.

5 november 1962.

A. J. M. van de Laar

Mr. H. VAN DER MEULEN

repeteert

voor Candidaats en Doctoraal examen

BURGERLIJK RECHT en HANDELSRECHT

v. TUYLL v. SEROOSKERKENPLEIN 36 II - AMSTERDAM - TEL. 727245

als u van boeken houdt en....

- graag ongestoord wilt snuffelen
- prijs stelt op uitgebreide keuze
- ook wel eens een goed advies wilt horen
- niet direct contant kunt betalen
- denkt „zo'n boek bestaat toch niet”

kom in al die gevallen eens bij ons kijken.
aan de eerste vier punten kunnen wij zeker voldoen.
wat het laatste betreft: denk dat niet te vlug.
er zijn heel wat gekke vragen waar wij het juiste
antwoord op kunnen leveren.

**moderne
boekhandel
bas**

leidsestraat 70-72 - tel. 24 81 69

Het wetenschappelijke

P O C K E T

boek HWP, heeft ruim 3000 specialistische titels voorradig.

Deze nieuwe winkel is gevestigd naast de

ACADEMISCHE BOEKWINKEL P. H. VERMEULEN
op de Grimburgwal 11, Amsterdam

Consumenten met aandacht

Vriendelijk werden wij ontvangen door de Nederlandse Consumenten Bond en veel aandacht werd aan ons besteed door directeur B. Buitendijk.

Naar aanleiding van de verschillende problemen waardoor de N.C.B. dit jaar in de belangstelling kwam, hadden we de indruk met een tamelijk stugge en ambtelijke organisatie te doen te hebben. Deze organisatie zou er zich dan, ons inziens, voornamelijk op toe leggen, met grote, maar vooral ook met kleine bezwaren, bedrijfsleven en regering tot acties te dwingen, zonder daarbij veel verder te kijken dan het eigenbelang zichtbaar is. Een en ander zou dan voor ons weer aanleiding zijn geweest om in dit artikel te stellen dat we het er niet mee eens waren.

Het standpunt van de N.C.B., zoals dat ons bij monde van de heer Buitendijk voorgesteld werd, was echter aanzienlijk in tegenstelling tot onze verwachtingen. Geen groep ontevredenen, maar een organisatie die het consumentenbelang tracht te vertegenwoordigen, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat er nog met vele andere belangen rekening gehouden zal moeten worden.

Maar eerst enige feiten.

Doelstelling van de N.C.B.:

1. inlichtingen verschaffen over kwaliteiten en prijzen (vergelijkende onderzoeken spelen hierbij de hoofdrol);
2. het kostenbesef van de consument bevorderen;
3. verzet tegen maatregelen van de overheid en het bedrijfsleven die het consumentenbelang, meer dan onvermijdelijk is, benadelen.

Een voorbeeld van zo'n onvermijdelijke benadeling van de consument zou bijvoorbeeld het stopzetten van de import van bepaalde goedkopere artikelen uit Japan kunnen zijn. Indien, aldus de heer Buitendijk, zulk een import tot internationale verwickelingen zou kunnen leiden zullen wij er niet op aandringen, hoewel we weten dat er meer voor dezelfde artikelen betaald zal moeten worden.

Wat betreft het vergelijkend onderzoek: getracht wordt een objectieve maatstaf te vinden en bovendien die eigenschappen naar voren te brengen die bij beoordeling een rol zouden moeten spelen, maar waarvan de consument de invloed niet kan overzien. De selectie van de merken, m.i. soms willekeurig, is meestal gebaseerd op omzet, de te onderzoeken

exemplaren worden door anonieme inkoopers in gewone winkels aangekocht. De resultaten worden gepubliceerd in de Consumentengids, het orgaan van de N.C.B., waarbij in sommige gevallen wordt vermeld dat het onderzoek slechts betrekkelijk korte tijd waarde heeft. Het grote bezwaar van publicatie van keurig tabelleerde resultaten is dat in vele gevallen niet-kwantificeerbare overwegingen van smaak uitermate belangrijk zijn en soms doet het wat ridicul aan om betrekkelijk geringe kosten- en prestatieverschillen vermeld te zien waar smaakoverwegingen bij de koop de doorslag geven.

De derde categorie van activiteiten omvat bijvoorbeeld de strijd tegen de verticale prijsbinding. „Wij zijn van mening,” stelt de Consumentengids, „dat dit systeem verstarrend werkt en dat de overheid dit systeem moet verbieden.” Dat andere meningen zeer goed verdedigbaar zijn (zie Rostra nr 42) verzwijgt de Consumentengids, de heer Buitendijk ontkent het echter niet.

Een ander programmapunt is het bestrijden van een prijspeil, gebaseerd op een redelijk inkomen voor de marginale detailist. Dit „redelijk inkomen” mag sociaal rechtvaardig aandoen, de Bond is van mening dat een en ander tot veel te grote marges in de grotere zaken moet leiden. Voor de kleine bedrijfjes moet dan een andere oplossing gevonden worden, waarbij dan bijvoorbeeld gedacht kan worden aan een soort ondersteuning van consumentenwege, gepaard gaande met geleidelijke opheffing zodat het systeem op den duur gezonder wordt. Ik vraag me af of de invloed van de marginale detailist in Nederland inderdaad zo groot is, en of de opheffing van kleine, nauwelijks rendabele, bedrijfjes niet door wat minder vergaande en ingewikkelde maatregelen bewerkstelligd kan worden.

Dit zijn uiteraard niet alle wensen en verlangens van de N.C.B. Interessanter dan een uitputtende opsomming lijkt me de vraag of en in hoeverre een consumentenvereniging een machtspositie kan innemen en of zulk een positie wenselijk is.

De N.C.B. beroemt er zich op in diverse gevallen een belangrijke invloed op correcties van prijzen, verkoopmethoden e.d. te hebben uitgeoefend. De gevallen lijken mij echter kwantitatief van te weinig belang om van een omvangrijke invloed te spreken. Daar staat dan tegenover dat de grote groei van de Bond (in juni 1962 44.000 leden) slechts in de laatste twee jaar heeft plaats gevonden, waardoor een

reële maatstaf voor de invloed thans ontbreekt. De sterke groei duidt er overigens wel op dat een bepaalde behoefte bestaat.

Ervaringen in de Verenigde Staten en het Verenigde Koninkrijk schijnen te wijzen op een niet onbelangrijke invloed van consumentenbonden op prijs, kwaliteit en leveringsvoorwaarden van bepaalde artikelen. De vraag is echter of die invloed zich eveneens uitstrekt tot het vlak van de algemene economische politiek, met name de prijspolitiek. Volgens de Consumentengids¹⁾ is dit in de Verenigde Staten niet noodzakelijk aangezien daar de kartel- en trustwetten op het verbodprincipe gebaseerd zijn. In Nederland geldt het misbruikprincipe en daarom, volgens de Consumentengids, zal het N.C.B. wel acties moeten voeren. Helemaal ter zake is dit argument m.i. niet, daar acties in zake de prijspolitiek zich zeker niet uitsluitend tegen ondernemersafspraken richten. Wat bijvoorbeeld te denken van het artikel in de Consumentengids²⁾ waarin betoogd wordt dat in plaats van bepaalde loonsverhogingen een prijsverlaging zoveel aantrekkelijker zou zijn omdat „...zij aan iedereen ten goede komt, ook aan de werknemers die thans om verhoging vragen”. De heer Buitendijk vertelde ons dat zulke acties in zake prijsverlaging ten koste van loonsverhoging een meer incidenteel dan principieel karakter dragen.

Het kortgeleden in Engeland uitgekomen Final Report of the Committee on Consumer Protection (z.g. Molony Committee) adviseert een iets andere gang van zaken. Het stelt³⁾ dat “the unorganised status of the consumer compared with industry requires correction” en raadt daartoe de oprichting van een Consumer Council aan. Deze Council zou

zich niet met vergelijkende warenonderzoeken e.d. bezig dienen te houden, maar zou o.a. de plicht hebben “to determine, after full consultation with other interested parties, the action which can and should be taken on consumer's behalf”. De Council zou het publiek moeten adviseren via de diverse organisaties. Een m.i. betere regeling dan de Nederlandse, waarin een overkoepelend orgaan, het Consumenten Contact Orgaan, zich vrijwel uitsluitend met vergelijkend onderzoek bezig houdt.

Als conclusie wil ik stellen dat de N.C.B. zich een zekere plaats heeft verworven, hoewel deze plaats nog niet scherp begrensd is, daar de Bond zich eerst sinds kort in de algemene belangstelling mag verheugen.

Het zou misschien niet onaantrekkelijk zijn indien het hele vraagstuk van de consumentenbescherming door de Overheid enigszins gesystematiseerd werd (waarbij ik niet denk aan een Nederlandse Molony Committee, daar deze commissie zich eveneens bezig hield met doen van aanbevelingen voor bepaalde artikelen en artikel-groepen).

pcm

1) C.G. 8e jrg. nr. 7, Onze Beginselen.

2) C.G. 8e jrg. no. 10, Loon en Prijs.

3) Het door mij geciteerde is een uittreksel, niet het oorspronkelijk rapport.

Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde

1962

36e jaargang

Redactie: *Drs. A. L. Brok, Prof. A. Goudekot, Prof. Dr. A. Th. de Lange, Prof. Dr. J. L. Mey, Prof. A. M. van Rietschoten, Prof. Dr. H. J. v. d. Schroeff, Drs. D. G. van Til.*

Versijnt maandelijks, behalve in de maand augustus; men abonneert zich voor de gehele jaargang.

Abonnement per jaar f 17,50. Proefnummer op aanvraag gratis. Voor studenten bestaat gelegenheid tot het nemen van een studie-abonnement tegen de gereduceerde prijs van 11,— per jaar.

J. MUUSSES N.V. - PURMEREND

levering ook via de boekhandel

S. E. F. Mededelingen

Het bestuur van de Studievereniging der Economische Faculteit aan de Universiteit van Amsterdam, heeft de eer U hierbij mede te delen, dat het zich voor het studiejaar 1962-1963 als volgt heeft samengesteld:

F. Stubenitsky, Voorzitter.
A. H. M. Cavadino, Vice-voorzitter.
J. C. van Balen, Sekretaris.
Th. H. M. van Wingerden, Penningm.
Mej. M. Mos, Sekretaresse.
H. A. Kots, Commissaris.

Met de zorg voor de A.I.E.S.E.C.-be-
langen is belast de heer H. A. Kots. Het
sekretariaat is gevestigd: Oosterpark 52,
telefoon 54207.

Namen het bestuur,
J. C. van Balen, Sekretaris.

EXCURSIE

Het S.E.F. bestuur is van plan in ja-
nuari een excursie naar de Amstel-
brouwerij te organiseren. Dag en uur zijn
thans nog niet vastgesteld.

LIJST VAN GESLAAGDEN 8 MEI - 29 NOVEMBER 1962

Candidaatsexamen

1893	15- 5-'62	F. B. Dertens
1894		E. D. E. Gort
1895		A. T. Muller
1896	1- 6-'62	E. J. Visser
1897		F. N. Kwaad
1898		E. Veldhuizen
1899	19- 6-'62	A. G. Dirkzwager
1900		C. W. F. Nieuwenburg
1901		R. F. Weynman
1902	28- 6-'62	D. A. Meijer
1903		D. J. Berkedam
1904		W. A. F. Kreukniet
1905	6- 7-'62	C. van Mackelenberg
1906		D. P. Zwart
1907		H. J. Nijdam
1908	10- 7-'62	B. E. K. Boezer
1909		J. T. M. Zwetsloot
1910		T. A. Hess
1911		P. A. de Groote
1912		H. G. P. M. Vayssier

1913	21- 9-'62	G. J. N. Couvreur
1914		F. Swart
1915	22- 9-'62	H. B. van der Weerd
1916		F. J. Sprenger
1917	8-10-'62	A. J. E. M. F. Muffels
1918		C. Groot

Doctoraal-examen

1121	25- 5-'62	P. P. C. Bottelier
1122	24- 5-'62	S. J. M. Bison
1123	4- 5-'62	L. C. J. Anema
1124	4- 5-'62	J. van Binsbergen
1125	21- 6-'62	A. H. J. Leenen
1126		C. A. M. Buch
1127		A. Bitterman
1128		H. van Appeldoorn
1129	28- 6-'62	V. P. Njoo
1130		A. Bouwmeester
1131		A. W. Soeting
1132	2- 7-'62	F. W. F. Scholten
1133	4- 7-'62	J. H. van der Heyden
1134		A. J. Fokma
1135	5- 7-'62	J. Dekker
1136		L. Th. Middendorp
1137		J. Bosman
1138		A. G. J. Gerritsen
1139		C. L. van Gelderen
1140	6-7- '62	P. J. Stephan
1141	9- 7-'62	L. J. Samson
1142	11- 7-'62	P. Ribourdouille
1143		J. Bres
1144		A. J. C. Kuypers
1145		W. F. Hessels
1146	4- 9-'62	R. Snoeker
1147		R. H. Bunge
1148	4-11-'62	J. H. Förch
1149	5-11-'62	H. J. Klein
1150	18-11-'62	A. J. Blom
1152	29-11-'62	J. H. Knopper

Accountantsexamen

8- 5-'62	A. J. Bosse
16- 7-'62	R. B. Leuterman
	C. Baayens
19- 7-'62	J. D. Bollweg
	N. W. D. C. v. Hertzberg
14-11-'62	B. Bakker

W. J. Heydeman

repeteert voor Elementaire Statistiek
Financiële Rekenkunde

leidt op voor Praktijkexamen Boekhouden

WARMONDSTRAAT 1731 AMSTERDAM-W1
TELEFOON 12 18 03

Frese & Hogeweg accountants

zoeken contact met

economen

die belangstelling hebben voor een
practische scholing tijdens de duur
van hun universitaire opleiding tot
accountant.

Brieven te richten aan het adres:

Herengracht 500, Amsterdam
telefoon 63611

Opleiding voor

**Tentamen en
Praktijkexamen Boekhouden**

A. VAN DER KUIJ,

LERAAR M.O. HANDELSW.

Prinsengracht 796 Amsterdam-C., Tel' 22 18 45

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen:
Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:
Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (O 2980) 63315, 's avonds en weekend.

Drs. J. W. VET

repeteert

voor candidandi:

ELEMENTAIRE STATISTIEK
SOCIALE ECONOMIE

voor kandidaten:

VOORTGEZETTE STATISTIEK
OPENBARE FINANCIËN

Repetitie-adres

Valeriusplein 16, Amsterdam
Telefoon 72 74 09

Huis- en correspondentieadres

Dinkellaan 12, Heemstede
Telefoon 02500 - 37608